

Полтавський державний аграрний університет
Центр українсько-європейського наукового співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

**«РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО
ІНТЕЛЕКТУ ЯК НАЙВАЖЛИВІШИХ
SOFT-SKILLS XXI СТОЛІТТЯ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ»**

6 березня – 16 квітня 2023 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

УДК 316.422:159.9:37«20»(062.552)
Р 68

Організаційний комітет:

Аранчій Валентина Іванівна – кандидат економічних наук, професор, в.о. ректора Полтавського державного аграрного університету, *голова організаційного комітету*;

Галич Олександр Анатолійович – кандидат економічних наук, професор, перший проректор Полтавського державного аграрного університету, *заступник голови організаційного комітету*;

Горб Олег Олександрович – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи Полтавського державного аграрного університету, *заступник голови організаційного комітету*;

Світлична Алла Василівна – кандидат економічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій Полтавського державного аграрного університету;

Писаренко Володимир Вікторович – доктор економічних наук, професор, завідувач, професор кафедри маркетингу Полтавського державного аграрного університету;

Вакуленко Юлія Валентинівна – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, керівник Навчально-наукового центру інформаційно-комунікаційних освітніх технологій та освіти дорослих Полтавського державного аграрного університету;

Дудник Володимир Васильович – кандидат технічних наук, керівник відділу із забезпечення освіти дорослих та інноваційного розвитку Полтавського державного аграрного університету.

Роль соціального та емоційного інтелекту як найважливіших soft-skills XXI століття в освітньому процесі : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 6 березня – 16 квітня 2023. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. – 472 с.
ISBN 978-617-554-134-0

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Роль соціального та емоційного інтелекту як найважливіших soft-skills XXI століття в освітньому процесі» (6 березня – 16 квітня 2023 року).

УДК 316.422:159.9:37«20»(062.552)

© Полтавський державний аграрний університет, 2023

© Центр українсько-європейського
наукового співробітництва, 2023

ISBN 978-617-554-134-0

ЗМІСТ

Емоційний інтелект в фінансах: аспект мікро-рівня Алексін Г. О.....	15
Моделювання управління суспільством як засіб пошуку ефективних управлінських рішень Андрійшена Г. В.....	18
Соціальний інтелект як передумова формування професійної компетентності студентів-правників Арделян О. В.....	22
Про нейрофізіологічні основи емоційного інтелекту Бабак С. В.	24
Роль соціального та емоційного інтелекту для підвищення ефективності діяльності державних службовців в умовах воєнного стану України Багрін О. А.	27
Теоретичні аспекти формування емоційного інтелекту в майбутніх учителів Бартенєва І. О.....	31
Роль соціального та емоційного інтелекту в професії правоохоронця Батраченко Т. С.....	34
До питання ролі емоційного інтелекту у вдосконаленні компетенцій з іноземної мови та “soft skills” здобувачів вищої освіти Березнікова Н. І.	38
Вплив соціального та емоційного інтелекту на формування успішних фахівців Бермас О. М.....	41
Конфлікти в системі «викладач-студент» Бідучак А. С.....	43
Досвід використання інтерактивних методів навчання для формування soft skills у майбутніх учителів Білик В. М., Ялліна В. Л.....	45
Духовність як основа формування емоційного інтелекту Блага О. Б.	48

Використання інтерактивних методів навчання на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням для формування 4К "soft skills" у майбутніх юристів Ступак М. Г.	402
Стан та перспективи вивчення соціального і емоційного інтелекту: освіта, поліпарадигмальність, міждисциплінарність Терехова С. І.	406
Soft skills як складова професійної соціалізації соціальних працівників: зарубіжний досвід Ткачук Ю. В.	410
Математика як невід'ємна складова розвитку розумових здібностей в сучасному світі Токовило Т. С.	413
Слова зорового сприймання та їх семантика у давньоверхньонімецькій мові Тупікова Т. В., Козак Т. Б.	415
Емоційний підтекст хайку Фока М. В.	418
Український досвід впровадження соціально-емоційної освіти в закладах загальної середньої освіти Хаджинова І. В.	421
Виклики BANI світу та нові можливості розвитку soft skills Халіна В. Ю.	424
Integrating emotional intelligence into English language learning in higher education Khatser G. O.	427
Інтелект як важлива складова успішності людини Цебень Є. О.	429
Проблемні питання роботи аспірантів-науковців в умовах воєнного часу Черба О. В.	433
Застосування soft-skills в освітньому процесі при викладанні навчальної дисципліни «Медичне право» Чеховська І. В.	436
Проблеми навчальної мотивації студентів-медиків Чорненька Ж. А.	439

Теорія, створена з урахуванням цього методу, називається аксіоматичною. В аксіоматичній теорії всі терміни поділяються на вихідні та похідні, а всі пропозиції – на недоказні (аксіоми) та доведені (теореми). Вважається, що система аксіом, покладена в основу аксіоматичної теорії має характеризуватись повнотою та незалежністю, а сама аксіоматична теорія – несуперечливістю. Однак ці три принципи виконуються далеко не завжди.

Отже, предмет математики у дійсному світі – це просторові форми та кількісні відносини світобудови. Звідси випливає проблема виділення кількісних відносин у чистому вигляді, тобто виникає питання, як описати відносини рівності, приналежності, сумірності, геометричні відносини тощо. таким чином, щоб цей опис не залежало від утримання об'єктів. Це проблема створення методу, адекватного предмета дослідження.

Література:

1. Метельський Н.В. Дидактика математики: Загальна методика та її проблеми. 1982. Вип. 2. С. 34–36.
2. Гусєв В.А. Психолого-педагогічні основи вивчення математики. 2003. С. 3–4.

СЛОВА ЗОРОВОГО СПРИЙМАННЯ ТА ЇХ СЕМАНТИКА У ДАВНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Тупікова Т. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Козак Т. Б.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов*

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Дослідження семантики давнього слова є одним з актуальних завдань історичної лексикології.

Очевидно, що звертання до історичного матеріалу допомагає виявити закономірності вживання лексичних одиниць і на синхронному рівні. Серед праць, присвячених діяхронному аналізу, слід відзначити

дослідження багатьох германістів, серед них В. В. Левицького, О. Д. Огуй, В. Г. Таранця та ін. [1; 2, 3].

У нашому дослідженні маємо на меті: 1) дослідити найбільш частотні слова зорового сприймання, а саме двн. *sehan*, *ougen*, *schouwen* у давньо-верхньонімецькій (двн.) мові; 2) зробити спробу реконструювати найдавніший стан цих слів. Матеріалом нашого дослідження є достатньо численні літературні пам'ятки давньоверхньонімецького періоду та авторитетні лексикографічні джерела [6; 1; 4; 5; 7; 8; 9; 10].

На основі аналізу давньоверхньонімецьких текстів [6] нами було виділено найбільш частотні лексичні одиниці зі значенням 'бачити': *sehan*, *schowen*, *ougen*. Однак не всі ці дієслова однаковою мірою вживані. У результаті аналізу було відмічено шість значень двн. дієслова *sehan*: 'сприймати очима (когось, щось)', 'скеровувати погляд (на когось, щось)'; 'здатність зорового сприймання'; вживання у значенні вказівного займенника; у переносному значенні 'узнавати'; і нарешті, слово *sehan* зустрілось у двн. текстах у вузькому значенні 'звернути увагу на щось, когось' і в переносному – 'вірити в когось, у щось'.

Узагальнюючи все розглянуте вище, слід підкреслити найбільшу частотність уживання в аналізованих текстах лексеми *sehan* у найширшому значенні 'бачити когось, щось' (71,1%). Цей кількісний параметр свідчить про велике функціональне навантаження названої словоформи. Як свідчать дослідження в галузі лінгвістичної статистики, значна частота мовного явища досить часто відбиває його давність існування; тобто, частота прямо корелює з історією розвитку спостережуваного явища. У нашому випадку можна припустити, що серед інших *sehan* у значенні 'бачити когось, щось' є історично більш давнім. У наступні періоди розвитку германських мов з'являються більш абстрактні значення, відзначені нами в процесі аналізу *sehan*. Це – 'здатність бачити', і, нарешті, з'являються другорядні значення – 'пізнавати когось за будь-якою ознакою', звертати увагу на когось, на щось'.

Засвідчені германські форми можуть бути виведені з кореня іє. **sek^wa-*. Оскільки аналізований корінь індоєвропейського походження, його споріднені форми представлені також у багатьох інших мовах. Як свідчить наш матеріал, у значенні двн. *sehan* наявні семи 'очі' та 'дія', що в цілому містить значення 'спрямовувати очі (на щось, на когось)'. Таке розуміння підтверджується також хетською формою *sak(u)wa*, яка має значення 'очі' [5, с. 404]. Ідентичність форм хет. *sak(u)wa* 'очі' та іє. **sek^wa-* 'дивитися' не викликають сумнівів. Отже, в основі мотивації германських форм, в тому числі і двн. *sehan*, знаходиться сема 'очі'.

Давньоверхньонімецький матеріал свідчить також про наявність дієслова, яке мало в собі корінь нім. *Augen* 'очі' та виступало у значенні 'спрямовувати очі'. Це – інфінітив двн. *ougen*.

У цілому аналіз показав, що дієслово *ougen* у двн. текстах має значення 'щось представити на огляд', тобто дати можливість побачити щось очима. У семантиці дієслова наявне поняття 'очі', дія якого дозволяє людині щось оглянути; тобто дія реалізується між предметами 'очі' та 'річ'. Дієслово *ougen* містить в собі дві семи 'очі' + 'бачити'. Складність у вираженні поняття 'бачити' дозволяє припустити, що *ougen* є більш давнім, ніж, наприклад, *sehan*. Але і в останньому відчутний зв'язок з іменем, який колись входив у семантику цього дієслівного кореня. Про це свідчить велика частота вживання *sehan* з прямим об'єктом, керування *sehan* з прийменником *auf* + *Subst.* Семантична спорідненість і спадкоємність у розвитку *ougen* і *sehan* дозволяє припустити наявність їхніх спільних витоків.

Наш аналіз передбачає розвиток семантики *sehan* у вигляді: 'очі' → 'спрямовувати (очі), погляд' → 'дивитися, бачити'.

У давньоверхньонімецьких текстах використовувалась також словоформа *schowen* для позначення напрямку погляду на певний об'єкт; є і приклад дієслова в значенні 'сприймати зором'.

Як свідчить текстовий матеріал, за смислом двн. *schowen* прямо збігається із значенням двн. *sehan*; правда, останнє слово має більш широке семантичне поле.

Германські форми *schowen* (англ. *to show*, дісл. *skygn*, дангл. *scēawian*, дфриз. *skāwia*, *skō(w)ia*) дозволяють реконструювати прагерманську форму **[s]keu-* зі значенням 'звернути на щось увагу', або **skawōn* 'сприймати, помітити' [4, с. 596; 9, с. 478].

Семантична спорідненість аналізованих слів двн. *sehan*, *ougen*, *schowen* дозволяє побачити їхній спільний генезис і також спільність їхніх форм. Отже, форми герм. *[s]keu*, іє. *sek^w* - та іє. **ok^w* - споріднені, і спільна праформа має вигляд іє. **(s)k^wek^w* -, у якій представлені "бігле s-" та редуплікація кореня **k^we*. Праформа розвивалася в такому напрямку:

Іє. **(s)k^we + k^we* → герм. **(s)keu-* → двн. *schowen*

→ герм. **s(k)ek^w* → двн. *sehan*

→ двн. *ougan*

В основі парадигми знаходиться корінь **(s)k^we-*, одним із значень якого є 'очі'. Науковці відносять цей корінь у вигляді **s/sek^{[h]o}* 'око', 'погляд', 'дивитися', 'бачити' та 'слідувати', 'переслідувати' до найдавнішої мисливської термінології [3]. Це пояснюється спорідненістю значення 'слідкувати поглядом', 'не випускати з поля зору', 'слідувати очима' та поняття 'переслідувати звіра'.

Таким чином, аналіз давніх німецьких текстів показав генетичну спорідненість дієслів *sehan*, *ougen*, *schowen*, які за своїм походженням беруть початок від одного кореня іє. **(s)k^we-* зі значенням 'очі'. Розвиток цього значення має таку семантичну деривацію: 'очі' →

‘спрямовувати очі, погляд’ → ‘дивитися, бачити’ → ‘звернути увагу’,
‘спонукати’, ‘пізнавати’, ‘вірити’.

Література:

1. Левицький В.В., Огуй О.Д., Кійко Ю.Є. Апроксимативні методи вивчення лексичного складу. Чернівці : Рута, 2000. 136 с.
2. Таранець В.Г. Походження поняття числа і його мовної реалізації (до витоків індоєвропейської прамови). Вид. 2-е, переробл. і доповн. Одеса : АстроПринт, 1999. 112 с.
3. Baldi Ph. Indo-European *sek^w. *The Journal of Indo-European Studies*, 2, 1974, p. 77-86.
4. Duden. Etymologie. Herkunftswörterbuch der deutschen Sprache. Bd. 7 – Mannheim Dudenverlag, 1989. 839 S.
5. Feist S. Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache. 3 Aufl. Leiden, 1939. 710 S.
6. Frühe deutsche Literatur und lateinische Literatur in Deutschland 800–1150: in 24 Bänden / Hrsg. von W.Haug und B.K. Vollmann. Frankfurt am Main : Deutscher Klassiker Verlag, 1991. Bd. 1. 671 S.
7. Kluge Fr. Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin-New York, 1989. 822 S.
8. Skeat W. An etymological dictionary of the English language. Oxford, 1983. 780 p.
9. Vries Jan de. Altnordisches etymologisches Wörterbuch. 2. Aufl. Brill-Leiden-Boston-Köln, 2000. 689 S.
10. Wahrig G. Deutsches Wörterbuch, Verlagsgruppe Bertelsmann GmbH, 1986. 1493 S.

ЕМОЦІЙНИЙ ПІДТЕКСТ ХАЙКУ

Фока М. В.

*доктор філологічних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри германських мов, зарубіжної літератури
та методик їхнього навчання
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

Японське мистецтво, зокрема й література, насамперед характеризується потужною підтекстовістю. Професор буддійської філософії Д. Т. Судзукі зазначав, що саме в згодці та натяку полягає

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

**РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО
ІНТЕЛЕКТУ ЯК НАЙВАЖЛИВИШИХ
SOFT-SKILLS XXI СТОЛІТТЯ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ**

6 березня – 16 квітня 2023 року

Підписано до друку 18.04.2023. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 27,43. Тираж 100. Замовлення № 0523-042.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавничий дім «Гельветика»
65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.